

OSNOVNA ŠKOLA BENKOVAC

A. Mihanovića 21b

23420 Benkovac

tel: 023/681-853; fax: 684-178

e-mail: tajnistvo-os-benkovac@skole.t-com.hr

web: os-benkovac.skole.hr

SMOTRA TRADICIJSKE BAŠTINE OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA ZADARSKE ŽUPANIJE

Benkovac, 25. travnja 2013. godine

8.30 – okupljanje svih sudionika
ispred sportske dvorane
OŠ Benkovac

9.00 – polazak i mimohod
svih sudionika kroz
grad Benkovac

9.45 – dolazak u
Kaštel Benković

10.00 – početak programa
– glazbeno scenski
izričaj
- Pozdravi i
govori
- Nastupi - Folklorne
i glazbene skupine
- Izložba – Tradicijska
baština Zadarske
županije

11.30 – Domjenak

12.00 – Predavanje i
radionica:
*Vunom do
odjevnog
predmeta*

13.00 – Završetak Smotre

Ja san dite kamena

*Ja san dite kamena
rodila me matera
što je brime nosila
vodu što je grabila*

*Ja san dite ćaće mog
Kog mi dade dragi Bog
na kolina me posija
i Boga me molit učija*

*Ja san dite kadulje
ive, smokve, masline
ljubin kamen srcen svin
kad san budna i kad spin*

*Ja san dite kamena
po kojen san odila
na kojen san odresla
za kojeg bi umrla*

*Blagoslovi Bože Ti
ovaj kamen prilipi
da nikad ne nestane
ljude za se da veže*

*I kad oči zaklopin
kamenon me pokri tin
čoviče što ostaješ
što mu život daruješ*

Po benkovački

*Ka vuštanu skut
Ka putniku put
Ka sunce danu
Ka š kale na tavanu*

Nemereš rastavit nikako!

*Ka poklopac bruzinu
Ka peka kominu
Ka neveri munja
Ka na Kuknju bunja*

Edno brez drugog ne ide!

*Ka u Boga vira
Kad nas bezbog tira
Ka križ u kršćana od vazda do svagdana
Ka da je usud niki!*

*Ka vez na šudaru
Ka tovar na ularu
Ka stinj u svići
Ka ti u mojoj srići*

Edno za drugo umiremo!

GRAD BENKOVAC

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Benkovac je grad u sjevernoj Dalmaciji, smješten oko 30 km istočno od Zadra i 20 km sjeveroistočno od Biograda na Moru.

Razvio se na prijelazu iz plodnog područja Ravnih Kotara u krševito područje Bukovice. Iako se nalazi na istočnom rubu ravnokotarske ravnice, kao jedino gradsko naselje smatra se središtem tog područja.

Razvoj Benkovca odredio je njegov povoljan prometni položaj na mjestu gdje se križaju ceste koje vode iz Zadra prema Kninu te iz Like prema moru. Taj položaj je još više naglašen u 20. stoljeću izgradnjom željezničke pruge Zadar-Knin (1966. godine), te posebno autoceste Zagreb-Split (2005.), koja prolazi čitavim upravnim područjem grada.

Povijest

Tragovi života na širem benkovačkom području datiraju još iz starijeg kamenog doba –paleolitik (Kličevica – Velika Pećina, Smilčić).

Grb Grada Benkovca

Razdoblje neolita (6000 – 2500) pr. Kr. također je posvjedočeno na širem prostoru Benkovca (Benkovac Barice, Brdine, Lisičić, Smilčić). To je vrijeme kada započinje intenzivnije bavljenje poljoprivredom te formiranje trajnih naselja. Vrijeme bakrenog i brončanog doba potvrđeno je nalaskom pokretne materijalne kulture i ostacima brojnih gradinskih naselja koja su svoj život produžila i dalje u željezno doba, vrijeme Liburna. (Buković, Nadin, Karin, Benkovac Kaštel). Prodorom Rimljana na ovaj prostor Liburni dolaze pod rimsku vlast. Rimljani osnivaju nova naselja (Jader-Zadar), dok druga liburnska naselja nastala od vremena kasne bronce zadržavaju domorodačko stanovništvo koje postepeno preuzima rimsku kulturu, običaje i život – romanizacija (Asseria-Podgrađe, Nedinum-Nadin, Corinium-Karin). Naselja su smještena na dobro branjenim uzvisinama opasana snažnim zidinama od velikih kamenih blokova. Veliki broj ovih

naselja nalaze se na rimskoj cesti koja je vodila od Jadere do Salone.

Od 4. st. Na ove prostore prodire kršćanstvo koje se ogleda u gradnji prvih crkava. U širem prostoru Benkovca poznato je nekoliko položaja s ruševinama najranijih crkava (Lepuri-Sv. Martin, Korlat-Sv. Nediljica, Pridraga-Sv. Martin). Nakon provale Avara i Slavena u 7. st. pada Salona i uništavaju se mnoga velika naselja na ovom prostoru. Dolaze novi narodi, slavenski poganski živalj.

Okolnosti se mijenjaju u 9. st. dolaskom novog utjecaja sa zapada od strane franačke države i postepenog pokrštavanja naroda. Tada kao vazali franačkog cara slavenski živalj trajno se naseljava na prostoru Dalmacije, prihvaćaju kršćanstvo i organiziraju svoju prvu državnu zajednicu pod vodstvom kneza. Benkovački prostor se našao u središtu «svetog» prostora Hrvata, na pola puta između Knina, Nina i Biograda, na cesti koja se u dokumentima naziva Via Magna (Velika cesta), paralelna suvremenoj cesti Benkovac-Knin.

Stanovništvo

Hrvati na širem području žive u rodovskim zajednicama (dvanaest plemena), koji se prvi put u povijesnim izvorima spominju 1102. g. kada izabiru Kolomana za kralja. U 19. st. u Lepurima pronađen je veliki broj (preko 2000) Kolomanovih novčića. Koloman je za kralja okrunjen u Biogradu, a članovi spomenutih hrvatskih rodova postaju njegovi vitezovi i zauzimaju poseban položaj u hrvatskom srednjovjekovlju.

Posebno se na ovom prostoru ističu Šubići (Bribir), Karinjani (Korlat, Kula Atlagić), Jamometi (Podlug), Gusići (Biljane, Smilčić). Ti se položaji spominju na Velikoj cesti upravo na pola puta između Nina i Knina. Uz tu cestu život je jako intenzivan o čemu svjedoče brojni ostaci srednjovjekovnih sela i crkava (Učitelja Vas-Sv. Juraj, Paprečane-Sv.

Jakov, Praskvić-Sv. Nikola, Tihlić-Sv. Matej, Buković-Sv. Vid).

1409. g. Venecija kupuje Dalmaciju za samo 100000 dukata, a benkovački kraj postaje granica između Mletačke republike i hrvatskih zemalja. Upravo tada nastaju mnoge utvrde i kašteli na benkovačkom području koji ujedno čine i granicu između Mlečana i Hrvata (Kaštel-Benković, Kaštel Perušić, Kličevica, Korlat, Vukšić, Budak). Izgradnjom Kaštela Benković započinje i povijest grada Benkovca. 1527. g. Turci zauzimaju Benkovac i cijeli benkovački kraj, dolaze do Zemunika. Pred Turcima bježi mnoštvo stanovništva posljedica čega će se osjetiti u kasnijim stoljećima. Turci se na ovim prostorima zadržavaju do 1683. g. kada su potjerani nakon velikog oslobodilačkog rata. To je vrijeme ovelikih migracija koje u nove krajeve naseljava novo stanovništvo, uglavnom štokavce. Prema religijskoj pripadnosti dijele se na katolike (Hrvate) i pravoslavce (Srbe).

U vrijeme turske dominacije strdale su jednim dijelom kršćanske građevine, no dobar ih je broj preživio zajedno sa svojim korisnicima. Tamo gdje su naseljeni pripadnici pravoslavne vjere vlasti su im prepustile stare srednjovjekovne crkvice katolika, kao što je to slučaj u Kolarni, Bukoviću, Kuli Atlagića, Biljanima Gornjim, Miranjima, Ceranjima itd. Kada je na ruševinama Austrijske

Monarhije poslije Prvog svjetskog rata stvorena država Srba, Hrvata i Slovenaca, a nešto kasnije i Kraljevina Jugoslavija Karađorđevića, hegemonijski koncept bio je u cijelosti na djelu s vodećom ulogom Srba unutar nove zajednice. Njihov je udjel u državnom aparatu rastao (vojska, policija, sudstvo itd.) pa su i napetosti na relaciji Srbi Hrvati postajale sve izrazitije. Seosko srpsko stanovništvo iz okolice sve više naseljava gradiće kao što je to slučaj s Kninom i Benkovcem u kojima je još krajem 19. stoljeća prevladavao hrvatski živalj. Naprotiv nakon Drugog svjetskog rata upravo ti gradići počinju biti središta rastućeg srpskog nacionalizma i otpora težnji za hrvatskom neodvisnosti.

Tada dolazi 1991 g. Hrvatski narod se budi i kreće u osnivanje samostalne hrvatske države s dr. Franjom Tuđmanom na čelu. Započinje nametnuti rat za neovisnost i slobodu. Benkovački je prostor i u Domovinskom ratu teško postradao jer je godinama bio pod okupacijom. Stradali su ljudi, stoka, sela, crkve... Minirane su sve katoličke crkve na benkovačkom prostoru, a mnoge su se od njih bile održale u razdoblju vladavine inovjernih Muslimana tijekom 16. i 17. stoljeća. Nakon 1995. g. i pobjedonosne "Olu-

je", stanovništvo benkovačkog kraja vratilo se na stara ognjišta i krenulo u obnovu svojih crkava i domova. Benkovački čovjek krenuo je u novi život, u novu bolju budućnost rezultati čega su danas vidljivi.

Spomenici i znamenitosti

Na širem području Benkovca mnogo je vrijednih kulturno-povijesnih spomenika od antike preko najznačajnijeg srednjovjekovnog razdoblja do danas (ostaci antičkih i srednjovjekovnih gradova Asseria, Nedinum, Corinium te utvrda Perušić, Islam i dr.).

U naselju Šopot u blizini Benkovca nalazište je kamenog spomenika iz 9. stoljeća na kojem je 1. put uklesano ime hrvatskog kneza – Branimira. Greda i zabat s natpisom kneza Branimira, 879.-982., Šopot kraj Benkovca

Najuočljiviji kulturno-povijesni spomenik u Benkovcu je Kaštel Benković, utvrda nazvana po hrvatskim velikašima, koji su je izgradili, vjerojatno u drugoj polovici 15. stoljeća. Izgradnjom ove utvrde na brežuljku koji dominira okolnim područjem počinje i povijest samog grada Benkovca. Benkovački kaštel, u kojem je danas smješten muzej, bio je nekad stara hrvatska utvrda, a u svoj su ga dvorac pretvorili begovi Benkovići nakon dolaska Turaka u 16. stoljeću. Time su mu i odredili ime.

U samome Benkovcu, nalaze

Greda i zabat s natpisom kneza Branimira, 879.-982., Šopot kraj Benkovca

se katoličke crkve Svetog Ante iz 18. stoljeća i crkva Male Gospe (Rođenja Marijina) iz 1864. (srušena u Domovinskom ratu, podignuta nova crkva), te pravoslavna crkva Svetog Jovana podignuta 1885. na temeljima starije crkve koja je posvećena 1590. godine.